NASTIELANIE (mulčovanie) PÔDY

Nastielanie znamená pokrývanie pôdy vhodným materiálom, ktorý pre ňu vytvára ochrannú vrstvu. Na nastielanie môže byť použitá aj široká škála biologických odpadov, ktorá vzniká v domácnosti alebo na záhrade – pokosená tráva (zvädnutá), lístie, seno (pokosené pred dozretím semien), slama, podrvená kôra, drevná štiepka, podrvené kukuričné stonky, kartón, vytrhaná burina (bez semien), pokosené zelené hnojenie, surový kompost... Medzi najväčšie výhody nastielania patrí, že:

- zmysluplne zhodnotíme prebytočný biologický odpad zo záhrady a z domácnosti,
- chráni pôdu aj pestované rastliny pred výkyvmi počasia (silné dažde, výkyvy teploty, silné slnko),
- udržuje vlhkosť a kyprosť pôdy,
- potláča rast buriny,
- rozkladom nástielky sa zvyšuje obsah živín a organickej hmoty v pôde,
- sa znižuje prácnosť pri pestovaní plodín (menej polievania, netreba kypriť a prevzdušňovať pôdu),
- nám umožňuje pohybovať sa okolo záhonov aj v čase dlhotrvajúcich dažďov...

Zásady správneho nastielania

1. Pôdu pred nastielaním zbavíme buriny a skypríme ju.
2. Nastielací materiál pred použitím nasekáme na drobno (ľahšie sa s ním potom pracuje). Nemal by obsahovať semená burín, vajíčka slimákov a nemal by byť plesnivý.
3. Pokiaľ používame na nastielanie zelený, vlhký, čerstvý materiál (napr. pokosenú trávu), vytvoríme z neho len tenšiu vrstvu, ktorú častejšie dopĺňame. Zabránime tak vzniku hnilobného procesu a znížime riziko prilákania slimákov do záhonu.
4. Zo suchého materiálu (napr. seno, slama) môžeme vytvoriť vyššiu vrstvu (aj viac ako 10 cm). Takýto materiál nezabudnime zvlhčiť.
5. Pri použití materiálu s vysokým obsahom uhlíka (napr. slama, drevná štiepka) hrozí, že mikroorganizmy, ktoré ho rozkladajú budú čerpať dusík z pôdy. Ten potom bude chýbať pestovaným rastlinám. Podľa použitia nástielky treba zvážiť premiešanie uhlíkatej nástielky s dusíkatým materiálom (napr. pokosená tráva).
6. Nastielací materiál postupne doplňujeme, aby sme mali pôdu pokrytú celý rok.
7. Buriny, ktoré prerastajú nástielku vytrháme a môžeme ich nechať ležať na nej.
8. Nastielací materiál nesmie zakrývať sadenice ani vysiate semienka.
9. Pri nastielaní okolo stromov dbajme na to, aby sme nechali okolo kmeňa niekoľkocentimetrovú medzeru. Inak hrozí zvýšené riziko jeho poškodenia hnilobou.
10. Nastielať môžeme všetky druhy zeleniny, byliniek, drobného ovocia, kry, stromy, okrasné rastliny... Zakrátko zistíme, ako im nastielanie prospieva.

NA ZÁVER

Nechajme sa inšpirovať týmto letákom a nájdime všetky výhody, ktoré vieme získať správnym využívaním biologického odpadu priamo pri zdroji jeho vzniku – v našej záhrade. Ak k týmto trom spôsobom pripočítame aj kompostovanie, tak zistíme, že biologického odpadu máme málo. Už nebudeme mať žiaden dôvod tento odpad alebo lepšie povedané drahocenný materiál vyhadzovať do kontajnerov na zmesový odpad alebo s ním nelegálne nakladať – spaľovať ho a ukladať na čierne skládky odpadov.

Kontaktujte nás, ak máte záujem o viac informácií o odpadoch, kompostovaní alebo inej téme súvisiacej s odpadmi a toxickým znečistením, alebo navštívte naše internetové stránky www.priateliazeme.sk/spz, www.kompost.sk a www.nulaodpadu.sk.

Podporte aktivity Priateľov Zeme – SPZ aj finančne. Pomôžete nám tým rozširovať medzi ľudí myšlienku dobrovoľnej skromnosti, ochrany životného prostredia a správneho hospodárenia s odpadmi založenom na predchádzaní vzniku odpadov, triedenom zbere odpadov a zmysluplnom využívaní biologických odpadov v mieste jeho vzniku.

Priatelia Zeme – SPZ
P. O. BOX H – 39, 040 01 Košice
Telefón: 0903 772 323
E-mail: spz@priateliazeme.sk
www.priateliazeme.sk/spz
www.kompost.sk
www.nulaodpadu.sk
Č. účtu: SK96 3100 0000 0043 5005 4728

Tento leták v roku 2018 pripravili Priatelia Zeme – SPZ v rámci projektov „Škola udržateľnosti“ podporeného Európskou úniou a "Škola udržateľnosti V4" podporeného Medzinárodným vyšehradským fondom.

Občianske združenie Priatelia Zeme – SPZ ďakujú za finančnú podporu od Európskej únie. Za obsah tohto letáku a s ním súvisiace materiály zodpovedajú Priatelia Zeme – SPZ. V žiadnom prípade nereprezentujú oficiálne stanovisko Európskej únie, ktorá nezodpovedá za žiadne použitie informácií z tohto letáku alebo s ním súvisiacich materiálov.

Vytlačené na 100 % recyklovanom papieri.

Na záhradách a v domácnostiach po zbere úrody ovocia a zeleniny a ich spracovaní, orezávaní stromov a krov, po kosení trávy, vzniká veľké množstvo rôznorodého biologického odpadu. Hlavne pri väčších záhradách ho môže byť naozaj veľa a vtedy hľadáme riešenie, ako sa ho čo najjednoduchšie zbaviť alebo využiť.

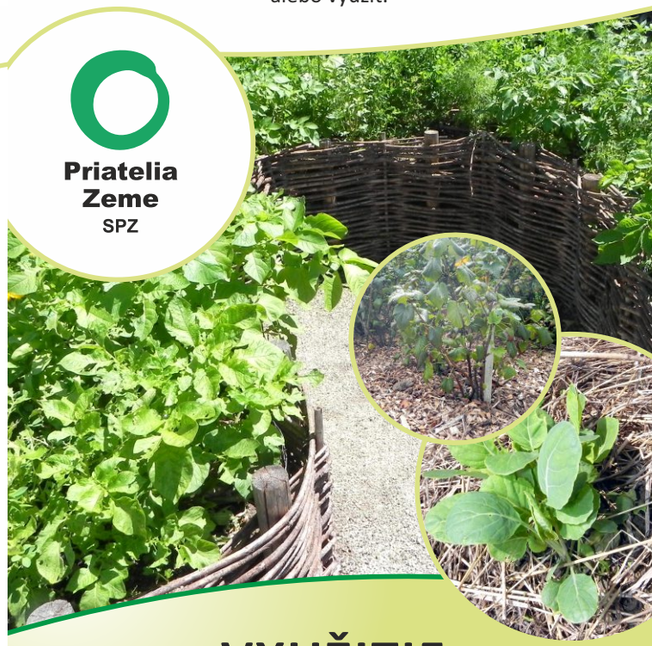

VYUŽITIE BIOLOGICKÉHO ODPADU NA ZÁHRADE

Kompostovanie je vynikajúcim a najrozšírenejším riešením. Vyžaduje si však dodržiavanie základných pravidiel – zmenšovanie, miešanie, prevzdušňovanie... Niekedy to môže byť problematické. My vám v tomto letáku ponúkneme tri ďalšie menej používané spôsoby, ako sa dá svojpomocne využiť všetok biologický odpad v náš prospech.

VYSOKÝ ZÁHON

Je to elegantný spôsob, ako môžeme vyriešiť viacero možných problémov na svojej záhrade (poprípade aj na akomkoľvek inom mieste) a ešte z toho niečo „vyťažiť“. Medzi najväčšie výhody vysokých záhonov patrí, že:

- zmysluplne zhodnotíme prebytočný biologický odpad zo záhrady a z domácnosti,
- ho môžeme vybudovať aj na neúrodných, znečistených alebo aj betónových plochách,
- je zabezpečená výživa pre pestované rastliny po dobu 4 až 6 rokov,
- uľahčuje prácu záhradníkovi pri pestovaní v porovnaní s klasickým záhonom (menšia potreba pletia buriny a nemusí sa k pestovaným plodinám zohýbať),
- umožňuje na jar skoršie pestovanie plodín a aj získanie skoršej úrody (v záhone je vyššia teplota oproti okolitej pôde aj o 5 až 10 °C),
- zabezpečuje pohodlný prístup k hriadkam z každej strany aj za nepriaznivého počasia,
- môže to byť pekný estetický prvok záhrady...

Rozmery a tvary vysokého záhonu

Výška: 70 až 90 cm. Prispôsobme si jeho výšku tak, aby sa nám čo najľahšie na záhone pracovalo. Pri vyšších záhonoch sa síce nebudeme musieť pri trhaní buriny zohýnať, ale napr. polievanie krhlou môže byť už veľmi nepraktické.

Šírka: 130 až 160 cm. Šírka musí byť taká, aby sme z obidvoch strán pohodlne dosiahli do stredu záhonu. Pokiaľ je k záhonu prístup iba z jednej strany, treba rátať s jeho polovičnou šírkou.

Dĺžka: ľubovoľná. Tá bude závisieť vo veľkej miere od dostupnosti materiálu, ktorým treba záhon naplniť.

Tvar záhonu: môže byť ľubovoľný. Najčastejšie sa používa obdĺžnikovitý tvar, ale aj oválny, kruhový, šesťhranný alebo tzv. kľúčové dierky. Záleží na priestorových možnostiach, našej fantázii a vkuse.

Budovanie vysokého záhonu

Existuje niekoľko spôsobov, ako vybudovať vysoký záhon. Tu si popíšeme jeden z nich:

1. Najlepšie obdobie na budovanie vysokého záhonu je jeseň alebo skorá jar. Myslieť na to by sme mali však oveľa skôr, aby sme si stihli nazbierať dostatok biologických odpadov na jeho výstavbu.
2. Z plochy budúceho záhonu (podľa rozmerov uvedených vyššie) odoberieme drny s trávou a vykopeme jamu do hĺbky 30 až 50 cm. Dno jamy skypríme rycími vidlami. Ideálna orientácia záhonu je v smere sever – juh. To však samozrejme závisí od orientácie pozemku a priestorových možností. V našich zemepisných šírkach to nie je až tak dôležitý faktor.
3. Dno a steny vykopanej jamy obložíme drôteným pletivom s malými okami (10x10 mm alebo 12x12 mm). Zabránime tak osídleniu záhonu hrabošmi a hryzcami.
4. Nasleduje vytvorenie debnenia, ktoré bude tvoriť ohraničenie záhonu. Čelnú stenu necháme zatiaľ otvorenú, čím si uľahčíme navážanie biologického odpadu, ktorý bude tvoriť výplň záhonu. Debnenie môže byť vyrobené z rôznych materiálov – dreva, kameňa, tehál... Najjednoduchšie je použiť drevené palety, ktoré majú na tento účel ideálny rozmer. Vnútornú stranu debnenia vyložíme nopovou izolačnou fóliou. Tá nám ochráni drevené debnenie pred vlhkosťou z vnútra a zamedzí nadmernému odparovaniu vody z výplne záhonu.
5. Ako výplň môžeme použiť takmer všetok biologický odpad, ktorý vzniká v domácnosti, záhrade, na políčku... Úplne spodnú vrstvu vytvoríme z väčších a hrubších kusov dreva, kukuričných stoniek, postupne smerom hore pridávame jemnejšie nasekané konáriky a drevnú štiepku. Nasledujú trávne drny otočené koreňmi hore. Po celej kope dobre poskáčeme a pridávame zmes ďalších biologických odpadov – lístie, kuchynský biologický odpad, pozberové zvyšky zo záhrady, pokosenú trávu, burinu, zvädnuté a suché kvety, slamu, seno, nevyzretý kompost, vyzretý hnoj, ale aj napr. kartón... Počas plnenia záhonu sa ho snažíme utláčať a polievať. Potom nasleduje nepreosiaty, ale už vyzretý kompost a nakoniec jemne preosiaty vyzretý kompost zmiešaný so zeminou v pomere 1:1. Posledné dve vrstvy musia dokopy merať minimálne 30 až 40 cm.
6. Výplň bude postupným rozkladom klesať. Preto treba každý rok do debnenia pridávať potrebné množstvo zeminy s vyzretým kompostom.
7. Vybudovaný záhon je vhodné nastlať materiálom tak, aby sme zabránili presychaniu vytvoreného substrátu (pozri časť „Nastielanie“).
8. A môžeme zahájiť výsadbu. Prvé dva roky sadíme rastliny, ktoré sú náročné na živiny (tzv. plodiny 1. trate). Až od tretieho roka pridáme plodiny, ktoré sú na živiny menej náročné (2. trate).

Alternatívou vysokých záhonov sú tzv. vyvýšené záhony alebo nemecké kopy. Budujú sa podobne ako vysoké záhony, ale sú bez vysokého debnenia. Navrstvením materiálu vytvoríme zaoblený kopček, ktorý po krajoch obložíme nejakým obrubníkom (z dosák, starých tehál...), ktorý by mal byť vysoký aspoň 10 cm, čím zabránime rozsypávaniu záhonu na cestičky okolo neho. Jeho vybudovanie je oveľa jednoduchšie a rýchlejšie, ako budovanie vysokého záhonu. Oproti vysokému záhonu má však 2 veľké nevýhody – rýchlejšie presychá a radi ho osídľujú hraboše, hryzce a slimáky.

PESTOVANIE ZEMIAKOV V SENE

V podstate sa jedná tiež o nastielanie pôdy. Toto je spôsob, ako využiť seno, ale aj slamu, lístie, pokosenú trávu k jednoduchému a menej prácnemu pestovaniu zemiakov. Pestovať zemiaky pritom môžete priamo na lúke (samozrejme aj obrobenej záhrade). Nižšia prácnosť spočíva hlavne v tom, že odpadá:

- rýľovanie alebo orba
- príprava riadkov alebo kopanie jamôk
- ohŕňanie zemiakov
- časté pletie alebo plečkovanie
- čistenie zemiakov

Ako postupovať pri výsadbe zemiakov

Existuje niekoľko spôsobov, ako pestovať zemiaky v sene/slame/lístí. Tu si popíšeme iba jeden z nich:

1. Pokiaľ chceme pestovať zemiaky na lúke, tak ju niekoľko dní pred výsadbou pokosíme a trávu necháme na mieste oschnúť.
2. Priamo na túto suchú trávu poukladáme zemiaky (najlepšie už predklíčené) v tradičnom spone a zakryjeme vrstvou sena o hrúbke približne 20 až 30 cm. Dôležité je, aby:
   a. všetky zemiaky boli dostatočne zakryté,
   b. celá pestovateľská plocha bola zakrytá senom,
   c. seno bolo priebežne dopĺňané tak, aby jeho vrstva neklesla pod 15 až 20 cm,
   d. zemiaky boli v sene poukladané rovnomerne, aby sa dalo medzi nimi chodiť.
3. Ďalšia starostlivosť o zemiaky je minimálna. Občasné vytrhnutie buriny, ktorá prerastie cez vrstvu sena (burinu zo záhonu neodstraňujeme, necháme ju ležať na sene), prípadne zber pásavky zemiakovej (zemiaky takto pestujem druhý rok a pásavky ich ešte nenašli).
4. Zber zemiakov je najpríjemnejšia vec – seno odhrnieme napr. vidlami a už iba zbierame zemiaky. Na zber väčšiny zemiakov už nepotrebujeme nijaké náradie – dajú sa zbierať rukami. Takto nedochádza takmer vôbec k ich mechanickému poškodeniu. Niektoré zemiaky však treba vybrať zo zeme. K tomu používam rycie vidly. Množstvo, kvalita a čistota zemiakov nás pravdepodobne milo prekvapí.
5. Vytrhané vňate a použité seno je vhodné na kompostovanie. Jeho opätovné použitie na pestovanie zemiakov sa neodporúča. Hrozí pritom riziko, že sa tam nachádzajú choroby alebo škodcovia. Správnym kompostovaním ich zničíme a urobíme si kvalitné hnojivo, ktoré použijeme pri pestovaní na záhrade.